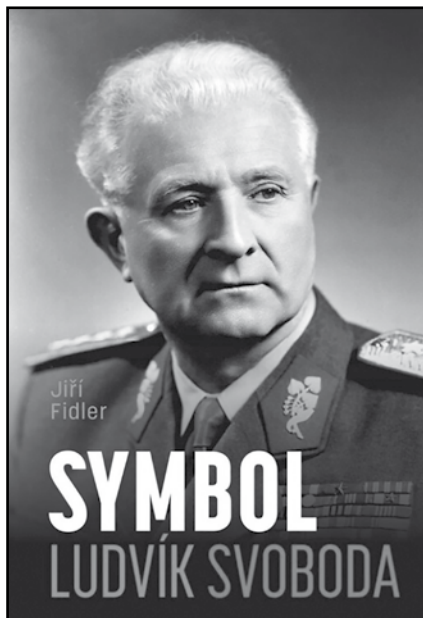

Recenze monografie autora – Jiří Fidler

Jan Eichler

Symbol Ludvík Svoboda: (1895-1979)

Na podzim 2023 byla vydána kniha, která obsáhle pojednává o sedmém prezidentovi naší země, kterým byl armádní generál Ludvík Svoboda (dále jen LS). Hned první slovo jejího názvu zní „symbol“. To každého čtenáře podněcuje, aby se zamyslel nad tím, co všechno LS symbolizoval. Nakolik to není v monografii explicitně napsáno, je na čtenáři, aby si odpověď dal sám. Ovšem hned je potřeba uvést, že kniha je tak dobře napsána, že je inspirativním návodem pro takové přemýšlení. Z toho, co je v ní uvedeno, je možné si dávat několik následujících odpovědí.

Zprvce byl LS, spolu se spoustou svých druhů, symbolem statečného legionáře, bojovníka za vytvoření samostatného státu po skončení 1. světové války. Zadruhé byl spolehlivým prvorepublikovým důstojníkem, velitelem i znalcem mobilizačních postupů, což se mu nakonec velice hodilo. Zatřetí byl symbolem vysoce obětavého odbojáře, věrného odkazu

TGM a také loajality vůči jeho nástupci, který během 2. světové války řídil odboj z londýnského exilu. Navíc, jak autor správně připomíná, LS tuto pozici držel i na počátku roku 1948, což potom Gottwald, Slánský, Reicin a další považovali za jeho velký prohřešek a také s ním podle toho jednali.

Začtvrté můžeme v LS spatřovat symbol nerovného boje proti sílícímu tlaku na sovětizaci poválečné ČSR. Fidler správně připomíná (s. 203–206), že tento boj začal již vytvořením a výcvikem 1. čs. samostatného praporu v Buzuluku a tím, jak mu londýnské MO nevěnovalo náležitou pozornost. Nepovažovalo za nutné, aby do SSSR poslalo některého ze svých generálů, a takovýto nedbalý přístup jenom rozšiřoval prostor pro stále silnější pronikání politiků z moskevského vedení KSČ.

A boj o charakter čsl. armády se stupňoval i po skončení 2. světové války, v době, kdy LS zastával funkci ministra národní obrany. Fidler tuto etapu života LS výstižně nazval

slovy „Ministr pro forma“. Upozorňuje, že LS byl přetěžován administrativou a byrokracií a že byl zcela záměrně zužován jeho vliv na chod armády. Zároveň s tím však Fidler vysoce oceňuje, že v závěru svého působení na funkci MNO LS spolu s tehdejšími NGŠ Dragačem ukázali, že jejich poslušnost vůči Moskvě má své meze související s odpovědností vůči vlastní branné moci, což nakonec Moskva posuzovala jako smrtelný hřích (s. 313). Šlo zejména o nesplnění kategorického požadavku Moskvy, aby 3–4 divize byly doplněny na válečné počty a stavy výzbroje, což by zcela rozvrátilo celý mobilizační systém tehdejší ČSR (s. 312).

V závěru této kapitoly se Fidler zastavuje (s. 330–332) u nejtěžšího období života LS, u závěru roku 1950, kdy byl vězněn na Ruzyni a kdy dokonce psal patetický dopis tehdejšímu prezidentovi Gottwaldovi, se kterým se znal už z dob 2. světové války. Nakonec to byla krátká epizoda, ta však v plném rozsahu svědčí o šílenosti té doby, ve které si nikdo nebyl jistý svým životem.

Zapáté se LS jeví jako symbol velkých nadějí po svém zvolení do funkce prezidenta ČSSR na konci března 1968. Jenomže tyto naděje byly již na konci srpna 1968 utnuty brutální invazí vojsk Varšavské smlouvy. A právě v těch dnech přišlo to, čemu Fidler říká „Jeho nejskvělejší okamžiky“, což je název kapitoly, která pokrývá strany 367–392.

Velmi zajímavé jsou strany 383–388, na nichž Fidler představuje svoji vlastní hypotézu toho, proč moskevská jednání začala schůzkou nejvyšších představitelů obou jednajících stran mezi čtyřma očima. Není z ní žádný oficiální zápis, ale Fidler vyjadřuje názor, že během ní Brežněv tehdejšího prezidenta ČSSR seznámil s něčím strategicky významným, o čem on do té doby vůbec neměl ponětí: na základě smlouvy z prosince 1965 se ve vojenských prostorech Mimoň, Bílina a Jince začaly budovat sklady jaderných zbraní pro Sovětskou armádu. V onom roce 1965 o tom věděli pouze tři lidé: Antonín Novotný jakožto 1. tajemník ÚV KSČ (jeho funkce prezidenta republiky byla až podružná), MNO arm. gen. Bohumír Lomský a NGŠ arm. gen. Rytíř, přičemž o tom nesměl mluvit ani jeden z nich.

Po zásadních změnách na počátku roku 1968 s onou přísně tajnou skutečností byli seznámeni jejich nástupci: A. Dubček jako nový první tajemník, genpor. Martin Dzúr a genpor. Karel Rusov. Na rozdíl od nich byl LS od svého nástupu do funkce hlavy státu využíván jako majestátná postava se strhujícím životopisem, která má především působit jako zklidňující prvek a získávat podporu pro nové vedení. Nikdo mu nebránil v jeho úsilí o co nejrozsáhlejší rehabilitaci obětí justičních zločinů poučnorové doby. Ale stejně tak nikdo, ani v Moskvě, natož pak v Praze, nepovažoval za nutné ho seznamovat s něčím tak choulostivým, jako byly sklady jaderné munice v zemi, na jejímž čele stanul. Přitom maršál Grečko začal naléhat na souhlas s rozmístěním několika sovětských divizí na území tehdejší ČSSR.

Velkou pozornost Fidler věnuje noci z 20. 8. na 21. 8., kdy se k prezidentovi na 23:00 objednal tehdejší velvyslanec SSSR Červoněnko, aby jej seznámil s tím, že vojska zemí Varšavské smlouvy právě překračují státní hranici, a neprodleně mu předložil text plný frází o bratrské pomoci, přičemž očekával, že prezident s ním vystoupí v rozhlasu a v televizi. Fidler náležitě oceňuje, že LS něco takového kategoricky odmítl a rozhodl se pro odlet do Moskvy s cílem přivést zpět všechny unesené politiky. Díky tomu „první sovětský plán na Svobodovo využití ztroskotál v samotném zárodku“ (s. 378), což je potřeba

vysoce ocenit jako neohrožený odpor vůči doslova gangsterskému a teroristickému jednání tehdejších sovětských špiček.

Fidler pokračuje argumentem, že právě po přiletu do Moskvy dne 23. 8. nastala chvíle, kdy Brežněv prezidenta Svobodu seznámil s přísně tajnými informacemi o skladech jaderné munice v ČSSR. Fidler právě tuto schůzku považuje za hlavní důvod toho, že LS potom uneseným čs. politikům vytkl, že se dožvanili až k tomu, že mají obsazenou zemi, a že on nedopustí, aby kvůli jejich žvanění v ČSSR vypukla občanská válka s tisíci mrtvých. Tato Fidlerova hypotéza je bezesporu velice zajímavá a představuje možná nejpozoruhodnější část celé jeho monografie.

Hodnocení dramatických moskevských rozhovorů je možná vůbec nejvýraznější přidanou hodnotou Fidlerovy knihy, která svým významem převyšuje i to, co mnozí čtenáři budou vnímat jako největší slabinu knihy. Fidler na mnoha místech takřikajíc nechává hovořit jiné autory, kteří už na toto téma leccos napsali. Výsledkem jsou dlouhé odstavce citací jiných odborníků, což je typické zejména pro hodnocení dramatických událostí v roce 1968, kdy čteme názory Z. Mlynáře, Č. Císaře a dalších aktérů. Pravda, jedná se o velice zasvěcené a erudované autory.

Pozornost zasluhuje i poslední kapitola nazvaná „Z posledních sil“. Upozorňuje na dosud nedoceněnou sérii setkání LS s hlavy neutrálních či nezúčastněných států, jakými byli zejména finský prezident U. Kekkonen nebo indická premiérka I. Gándhiová a řada dalších.

V samém závěru Fidler vyjadřuje přání, aby jeho monografie přispěla něčím přínosným k poznání osobnosti LS a k vyvrácení některých nepravd, které o něm v posledních letech kolují. To se mu bezesporu podařilo. Předložil poctivé vědecké dílo, které je založeno na hloubkovém studiu obrovského množství dostupné literatury a archivních pramenů. Zdařilá je i etapizace, autorovi se podařilo výstižně propojit hlavní údobí ve vývoji naší země a chování a postoje člověka, který se nakonec stal sedmým prezidentem naší země. Kniha navíc obsahuje medailonky desítek vojenských činitelů, se kterými LS během svého života přicházel do styku, ať už jako jejich podřízený v době 1. republiky a odboje, nebo jako jejich nadřízený během války a po jejím skončení. Na stranách 417–426 je pak podrobné kalendárium, které určitě uvítají všichni, kteří se budou k osobnosti LS vracet. Ve Fidlerově knize mají po všech stránkách bohatý zdroj inspirace. Jeho monografie v plném rozsahu naplňuje požadavky na to, za co se dříve přiznávala vědecká hodnota DrSc.

Autor: ***Prof. PhDr. Jan Eichler, CSc.,** narozen 1952. Je absolventem Vojenské politické akademie v Bratislavě (1974). V minulosti byl zástupcem vedoucího odboru na Institutu pro strategická studia Ministerstva obrany (1991–1993), působil v Generálním štábu Československé armády (1990–1991) a na Ministerstvu obrany ČSSR (1982–1990). V roce 1985 obhájil disertační práci (CSc.), v roce 2004 obhájil habilitační práci (Doc.), v roce 2014 úspěšně ukončil jmenovací řízení, aby až v roce 2021 byl oficiálně jmenován profesorem (Prof.) v oboru mezinárodní politické vztahy. Byl řešitelem několika grantů MZV ČR, MO ČR, IGA VŠE, GAČR a TAČR. Působí jako seniorní výzkumný pracovník Centra evropské politiky Ústavu mezinárodních vztahů v Praze. Kromě toho*

vyučuje na Fakultě mezinárodních vztahů Vysoké školy ekonomické v Praze. Předmětem jeho odborného zájmu jsou transatlantické vztahy, strategická kultura, války v dnešním světě, terorismus a bezpečnostní politika Francie. Je členem oborové rady doktorského studia FSV UK, MUP Praha a FBMI ČVUT na Kladně. Je autorem tří monografií v anglickém jazyce, šesti monografií v českém jazyce a řady odborných článků v domácích i zahraničních časopisech (Francie, USA, Velká Británie, SRN).